

A vibrant meadow scene featuring a variety of flowers. In the foreground, there are tall, thin stalks of purple flowers with small, bell-shaped blossoms. Interspersed among them are several pink flowers with dark, almost black, centers. The background is a lush green field stretching to a flat horizon under a bright blue sky with scattered white clouds. The overall atmosphere is bright and natural.

TRAVNIKI NA GORIČKEM

www.park-goricko.org

Zgodba Goričke krajine

Travniki so življenjski prostori združb, v katerih prevladujejo rastline iz družine trav. Trave dopolnjujejo raznovrstne zeli. Travniki se med seboj močno razlikujejo. Razlike so posledica okoljskih dejavnikov in načina njihove rabe. Travniki na Goričkem so polnaravni življenjski prostori, saj brez človeka sami ne bi obstajali. Ti so nastali že v prazgodovini, ko so prvi prebivalci zaradi svojih potreb izkrčili gozd in s sonaravno rabo soustvarili številne pisane travnike, ki jih lahko občudujemo še danes.

Med travniki na Goričkem so trije tipi travnikov varovani v okviru sistema varstva Natura 2000. Poleg teh uspevajo tudi drugi naravovarstveno pomembni travniki. To so vrstno bogata suha volkovja in podobna travišča pod gozdno mejo, kamor spadajo kislata travišča s šopuljami in bilnicami (HT 6230*), ki jih v Evropski uniji varujemo prednostno. Med naravovarstveno pomembnimi travniki so tudi različni oligotrofni mokrotni travniki in mezotrofni mokrotni travniki, na katerih uspevajo redke rastline, kot sta širokolistni munec in potočni osat.

1

2

- 1 Goričko je znano po mnogih vrstno bogatih travnikih
- 2 Potočni osat (*Cirsium rivulare*) uspeva na vlažnih tleh
- 3 Opuščanje rabe ogroža travnike na vzhodnem delu Goriškega

Travniki imajo izreden ekosistemski pomen, vendar je kljub temu le na vzhodnem Goričkem med letoma 2004 in 2012 izginiło kar 800 ha vrstno pestrih travnikov. Opuščati in posledično zaraščati so se pričeli predvsem travniki na strminah, medtem ko so ljudje tiste na bolj ravninskih delih pričeli rabiti še intenzivneje. Pogosta košnja in redno gnojenje sta povzročila vrstno osiromašenje teh, nekoč pisanih travnikov, mnogi pa so pod plugom celo izginiło.

Pogosta gnezdilka travnikov je prepelica
(*Coturnix coturnix*)

3

Imeti ali izgubiti?

Suhi travniki na Goričkem večinoma pripadajo skupini srednjeevropskih suhih travišč na kisli peščeni podlagi (HT 6210*). Ta tip suhih travnikov se v Sloveniji pojavlja predvsem na območju Goriškega, kjer, za razliko od suhih travnikov drugod po Sloveniji, uspevajo na kisljih tleh peskov, proda in ilovice. Zaradi kisljih tal manjkajo številne značilne vrste, manjše pa je tudi število različnih vrst travniških kukavičevk. Navadna kukavica in pikastocvetna kukavica se kljub temu mestoma pojavljata v velikih gostotah.

košenih in vrstno siromašnih trat brez cvetočih rastlin. Z namenom ponovne vzpostavitve suhih travnikov na opušenih in z grmovno-drevesno zarastjo zaraščenih površinah je bila izvedena obsežna obnova. V prvem letu projekta so bili odstranjeni grmovje in drevesa, temu je v treh letih sledila dva- do trikratna košnja, v četrtem letu pa so že vidni pozitivni učinki obnove. V večjih gostotah se ponovno pojavljajo kukavičevke in druge značilnice suhih travnikov.

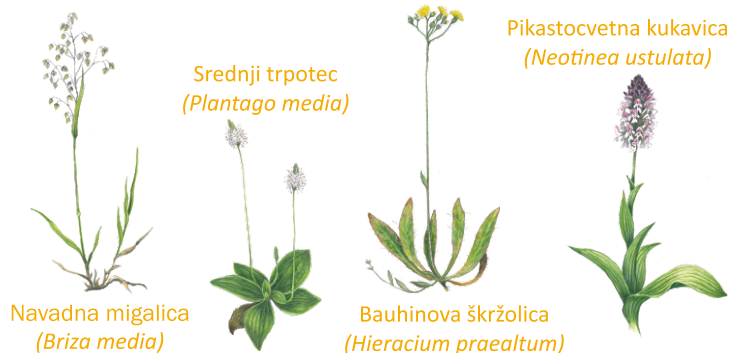

Z rdečim borom (*Pinus sylvestris*) zaraščen travnik pred (2018) in po obnovi (2021)

Ker se ti travniki pojavljajo na zmerno suhih in s hranili revnih tleh, so košeni le enkrat, največ dvakrat na leto. Na Goričkem je ta habitatni tip zelo redek in omejen na majhne površine, zato spada med najbolj ogrožene tipe travišč v Sloveniji. Vegetacija na njih je redka in nizka, zato so manj zanimivi za pridelavo krme in pogosto podvrženi opuščanju. Grmovnice in drevesa prerastejo te travnike že nekaj let po prenehanju rabe.

Majhne zaplate suhih travnikov v okolici hiš v zadnjih letih namesto cvetočih travnikov dobivajo podobo pogosto

Tipične rastline suhih travnikov

Grožnja iz daljnih krajev

Stožkovja se pojavljajo na tleh, kjer vsaj občasno zastaja voda. Osnovo teh travnikov, ki so v okviru sistema Natura 2000 varovani kot HT 6410, prevladuje trava stožka. Stožkovja najpogosteje uspevajo ob potokih in na slabo prepustnih tleh, košena pa so enkrat do dvakrat letno. Zaradi pretežno ravninske lege so ti mokrotni travniki podvrženi močnim pritiskom za spremeno v intenzivno rabljene travnike in tudi v njivske površine. Težka glinena tla in zastajanje vode otežujejo obdelavo, zato se te površine

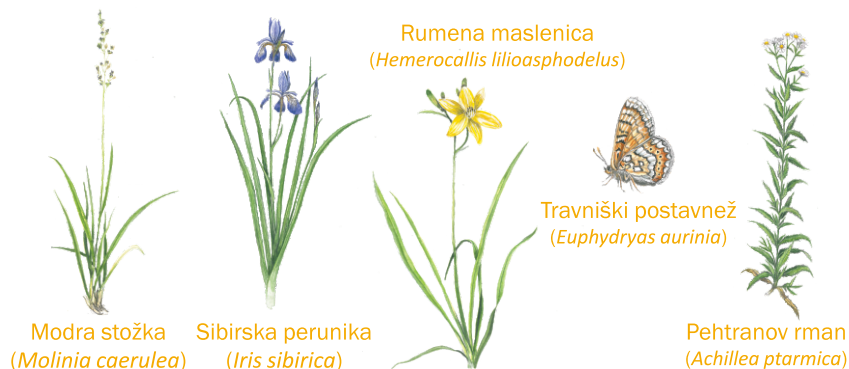
Invazivne tujerodne rastline so tudi sicer ena od največjih groženj biotski raznovrstnosti, saj tvorijo monokulturne sestoje in s tem preprečujejo rast drugih rastlin. Njihovo zatiranje in omejevanje zahteva vsaj trikratno košnjo v letu ali celo sejanje travno-deteljnih mešanic. Slednje je bolj učinkovito pri zmanjševanju številčnosti invazivnih rastlin. Te sejane površine so vrstno revne, zato jih bo potrebno v naslednjih letih dosejevati z vrstno bogatimi semenskimi mešanicami. S sosednjih travnikov se bodo rastline zasejale tudi same.

Z zlato rozgo močno zaraščeni travniki so bili obnovljeni s sejanjem travno-deteljnih mešanic in pogosto košnjo

pogosto izsušuje s kopanjem jarkov. Takšni posegi so dragi in bistveno zmanjšajo vrstno pestrost travnikov. Zaradi močvirne vegetacije so stožkovja manj zanimiva za pridelavo krme in se vedno pogosteje opuščajo. Opuščene površine hitro prerastejo drevesa, najpogosteje črna jelša. V zadnjih desetletjih jih vedno pogosteje preraščajo invazivne tujerodne rastline, kot je orjaška zlata rozga. Ta grožnja iz daljnih krajev postaja vse bolj pomemben dejavnik ogrožanja goriških travnikov.

Tipične rastline in živali stožkovij

Cvetoči travniki se vračajo

Največ pisanih travnikov na Goričkem uvrščamo med nižinske ekstenzivno gojene travnike (HT 6510).

Ti travniki se pojavljajo na zmerno gnojnih tleh ravnic in pobočij na Goričkem. Pisani travniki so vrstno bogati in košeni dvakrat ali trikrat letno. Pojavljajo se tako na rahlo vlažnih kot tudi polysuhih tleh, zato se med seboj precej razlikujejo. Mokrotni tip travnika je sicer zlahka prepoznaven po rumenocvetoči plazeči zlatici in rožnatih cvetovih kukavičje lučce.

Travniki, kjer uspeva zdravilna strašnica, so bili košeni ob primernem času in so zato v veliki meri ponovno postali primeren življenjski prostor za metulja strašničinega in temnega mravljiščarja. Načrtno puščeni pasovi nepokošene trave med poletjem so postali zatočišča za žuželke. Ob pojavljanju invazivnih tujerodnih rastlin se je z namenom doseganja najboljših učinkov obnove travnikov povečalo število košenj. Uspešnost izvedenih varstvenih ukrepov potrjuje povečanje vrstne pestrosti rastlin in številčnosti metuljev.

Nižinski travniki, obnovljeni z redno košnjo in odstranitvijo biomase, so ponovno primerni življenjski prostor za metulje mravljiščarje

Ponovno pisani

Dejavnik, ki v največji meri prispeva k ohranjanju vrstno pestrih travnikov, je način rabe. Intenzivna raba s pogostim vnosom gnojil in pogosto košnjo ali celo z mulčenjem povzroči vrstno osiromašenje travnikov. Travniki v dolinah pa so neredko spremenjeni v njivske površine.

V projektu je bil z namenom izboljšanja ohranitvenega stanja teh varovanih travnikov spremenjen način rabe. Z redno košnjo in odstranitvijo odkošene biomase je bilo izboljšano stanje predtem mulčenih travnikov, medtem ko so bili opuščeni travniki najprej obnovljeni z odstranitvijo dela grmovne zarasti in košnje.

Zaključek projekta je šele nov začetek

V projektu Gorička krajina so bile izvedene številne aktivnosti in njegovi rezultati so vidni v sami gorički krajini. Glavni cilj projekta je bil s spremembo upravljanja izboljšati ohranjenost travniških habitatov za travniške vrste. Obnova travnikov za ciljne vrste in habitatne tipe je uspela zaustaviti upad populacij teh travniških vrst. Številčnost in razširjenost nekaterih vrst in življenjskih prostorov pa se je zaradi ukrepov v projektu celo povečala. Projekt je prispeval tudi

k izboljšanju življenjskih pogojev za ciljne vrste netopirjev in hroščev. Dosežki samo štiri leta trajajočega projekta so zaradi pozitivnih učinkov vseh izvedenih ukrepov spodbudna popotnica za upravljanje z deli narave v kulturni krajini Krajinskega parka Goričko.

Veliki skovik (*Otus scops*) lovi velike kobilice

Glavni rezultati projekta

27 ha na novo zasajenih visokodebelnih sadovnjakov in 3 km mejic	106 ha s košnjo in spravilom biomase obnovljenih travnikov	950 obrezanih visokodebelnih jablan in hrušk	400 postavljenih lovnih prež in 40 zasajenih posamičnih dreves v krajini	21 velikih skovikov opremljenih za ekološko raziskavo z GPS-loggerji
50 dolgoročno ohranjenih sadnih dreves z dupli	79 ha travnikov vključenih v pogodbeno varstvo za ptice in metulje	120 vzpostavljenih habitatnih dreves za škrlatnega kukuja	40 obrezanih glavatih vrb in posajenih novih 50 belih vrb	340 ha travnikov popisanih in opredeljenih kot primernih za mravljiščarje
3 na novo vzpostavljene tematske poti	9 stavb z netopirjem prijaznimi svetili	 prva stalna razstava o netopirjih v Sloveniji in ohranjeno kotišče v Kančevcih	9 izdanih poljudnoznanstvenih publikacij in izdelava 5 videoklipov	48 vodenj za učence in splošno javnost

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA
REGIONALNI RAZVOJ

Projekt Gorička krajina sofinancirata Republika Slovenije in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Naslovna fotografija: Travnik (G. Domanjko) **Fotografije:** G. Domanjko, J. Gašparič, M. Podletnik **Ilustracije:** J. Mikuletič **Oblikovanje:** N. Moršič
Jezikovni pregled: A. Cifer **Print:** DEMAGO d.o.o. **Založil:** Javni zavod Krajinski park Goričko, Grad 191, 9264 Grad, Slovenija, 2021.